

HZ. OSMAN'IN YAZDIRDIĞI MUSHAFLAR GÜNÜMÜZE ULAŞTI MI?¹

Konuşan: M. Selim Gökçe

YILLARDIR HZ. OSMAN'A NİSBET EDİLEN MUSHAFLAR ÜZERİNDE ÇALIŞAN VE TOPKAPI SARAYI İLE TÜRK VE İSLÂM ESERLERİ MÜZELERİNDEKİ NÜSHALARIN TIPKIBASIMINI VE KARŞILAŞTIRMALI NEŞRİNİ GERÇEKLEŞTİREN DR. TAYYAR ALTIKULAÇ'LA KONUŞTUK

■ *Hocam, uzun zamandır Hz. Osman'a nisbet edilen Mushaflar üzerinde çalıştığımızı biliyor, bu çalışmanın sonucunu büyük bir merak ve heyecanla bekliyorduk. Nihayet bu Mushaflardan Topkapı Sarayı Nüshasını IRCICA geçen yıl, Türk ve İslâm Eserleri Müzesi Nüshasını ise bu yıl İSAM neşretti. İzin verirsiniz önce şöyle bir soru sormak istiyorum: Mushaf nedir?*

Kısaca, Kur'an ayetlerinin yazılı olduğu sayfaların kitap haline getirilmiş şekli, diyebiliriz. Arap dilleri, Mushafı "yazılı sayfaları iki kapak arasında toplayan şey" diye tarif ederler. Kur'an ilk defa birinci halife Hz. Ebubekir zamanında iki kapak arasına alındı, yani Mushaf haline getirildi. Kur'an ayetlerinin tamamını bir araya getiren bu kitap için sahabiler döneminden itibaren "Mushaf" teriminin kullanıldığını biliyoruz.

"Resm-i Osmanî"

■ *Hz. Osman'ın yazdırdığı Mushafların Hz. Ebubekir'inkinden ne farkı vardı?*

Kur'an metni üzerinde çıkacak ihtilafların halinde kaynak teşkil etmesi için belli merkezlere göndermek amacıyla üçüncü halife Hz. Osman tarafından kurulan heyet tarafından belli sayıda Mushaf yazıldı. Tabii, bu Mushafların yazımında Hz. Ebubekir'in yazdırdığı ilk Mushaf esas alınmıştı. Zeyd b. Sabit büyük bir titizlikle, kendisi hafız olduğu halde, mevcut yazılı metinleri toplayarak ve hepsi için Hz. Peygamber'den yazıldığına dair iki şahit isteyecek bir araya getirdi ve iki kapak arasında topladı. Onun meydana getirdiği Mushaf'a kimse'nin itirazı olmamıştı. Fakat Azerbaycan ve Ermenistan'ın fethi sırasında, Iraklı ve Suriyeli askerlerin Kur'an okuyuşlarındaki farklılık yüzünden ihtilaf çıkınca, Mushaf nüshalarının çoğaltılması ve belli başlı merkezlere gönderilmesine ihtiyaç duyuldu. Hz. Osman, Hz. Ebubekir tarafından iki kapak arasına aldırılan ve Peygamberimizin eşlerinden Hafsa'da bulunan Mushafı getirtti. Yeni nüshaları yazacak heyette, Hz. Ebubekir nüshasını yazan Zeyd b. Sabit de vardı. Bu Mushaflar ve onlarda belirlenecek imla, ihtilafların giderilmesinde esas olacaktı. Bu Mushaflardaki imlaya bildiğiniz gibi "Resm-i Osmanî" denilmektedir.

■ *Hz. Osman'ın kaç nüsha Mushaf yazdırdığı biliniyor mu hocam?*

Kanaatime göre en az altı... Kaynaklarda dört ile sekiz arasında sayılar verilmektedir. Mekke, Kufe, Basra ve Şam'a gönderilen nüshalar bütün kaynaklarda ortaklaşa zikrediliyor. Nitekim yedi kıraat imamı bu merkezlerde yetişmiştir. Bu önemli merkezlere Mushaf nüshaları gönderilir de bir nüsha da Medine'de alikonulmaz mı? Nitekim Medine kurası da kıraatlerinde bu Mushafı esas almışlardır. Bu Mushafı sayı en az beş olur. Bu nüshalar, bildiğiniz

¹ Buradaki M. Selim Gökçe Beşir Ayvazoğlu'nun müstear adıdır ve bu mülakat bir dergide yayımlanmak üzere 19 Ağustos 2008 tarihinde verilmiştir.

gibi, “İmam Mushaflar” olarak kabul edilir. Ama “İmam Mushaf” denildiğinde kastedilen başka bir nüsha vardır ki, o da Hz. Osman’ın şahsı için yazılmış olan nüshadır. Bu nüshanın izleriyle de kaynaklarda karşılaşırız. Böylece Hz. Osman’ın yazdırdığı Mushafların en az altı adet olduğu neticesine varıyoruz.

■ *Peki, o tarihe kadar ellerde dolaşan ve şüphesiz imla bakımından problem ve ihtilaf yaratacak sayfalar ne oldu?*

Hz. Osman, yazdırdığı nüshaları belli başlı merkezlere gönderirken kimin elinde Kur’an’a ait metinler veya Mushaflar varsa bunların yakılmasını ve herkesin ashab tarafından onaylanan ve üzerlerinde icmâ hasıl olan bu yeni Mushafları esas almasını ve onlara uyulmasını emretmiştir.

■ *Hz. Osman’ın yazdırdığı Mushaflardan günümüze ulaşan var mı?*

Evet, bu Mushaflardan günümüze ulaşanların olup olmadığı, ulaşanlar varsa nerede oldukları Kur’an tarihinin önemli sorularından biridir. Maalesef bu soruya ben şahsen olumlu cevap veremiyorum. Her birinin nerede olduğu konusunda bazı kaynaklarda bilgiler bulunmakla birlikte, hiçbiri için “Halen şu kütüphanede muhafaza edilmektedir!” dememiz mümkün değil. Bu konuda iz sürenler varsa da, en fazla yedi-sekiz asır ilerledikten sonra takip ettikleri izler belirsiz hale geldiği için bir sonuca ulaşamamışlardır. Burada şunu da belirtiyim ki, zamanın ne göstereceğini bilemiyoruz. Mümkündür ki bir gün bu özlem sona erebilir ve o Mushaflardan herhangi biriyle hiç ummadığımız bir yerde karşılaşabiliriz.

Taşkent Mushafı’nın başına gelenler

■ *Fakat sizin hazırladığımız Topkapı Sarayı Müzesi ve Türk ve İslâm Eserleri Müzesi nüshaları da dâhil olmak üzere, bazı Mushafların Hz. Osman’ın tarafından yazdırılan nüshalar olduğu iddia ediliyor.*

Evet, bazı araştırmacılar böyle iddialarda bulunmuşlardır. Mesela Taşkent Mushafı’nın sözünü ettiğimiz Mushaflardan biri olduğuna inanılmış, hatta Orta Asya ve Kazakistan Müslümanları Dini İdaresi başkan yardımcısı İsmail Mahdum bu konuda bir kitap da yazmış ve bu Mushafın Hz. Osman’ın Mushaflarından biri olduğunu iddia etmiştir.

■ *Bildiğim kadarıyla bu Mushafın başından epeyi macera geçmiştir.*

Evet, biliyorsunuz Bu Mushaf önceleri Semerkant’ta, Ak Medrese’de muhafaza ediliyormuş. Rusların 1868 yılında Semerkant’ı işgalinden sonra zamanın dinî idaresinin de muvafakatiyle 1869’da Petersburg Genel Kütüphanesi’ne nakledilmiş, Rus oryantalist Shebunim tarafından 1891 yılında bir makaleyle ilim dünyasına tanıtılmış ve Petersburg’da Arkeoloji Enstitüsü tarafından neşredileceği açıklanmış. Bir başka Rus oryantalist olan Pissareff de 1905 yılında tıpkıbasımından önce orijinal nüshada net okunmayan yerler üzerinden mürekkeple geçerek güya okunur hale getirmeye çalışırken tahrifat yapmış. 1895 yılında A’râf sûresinden bir sayfa 2000 nüsha olarak neşredilerek İslâm ülkelerinde satışa çıkarılmış. Ardından Kırmızı İlyas Mirzâ’nın tashihiyle 1905 yılında Yâsîn sûresi basılmış. Pissareff’un ön çalışması tamamlandıktan sonra aynı yıl Mushaf’ın tamamının elli nüsha olarak tıpkıbasımını gerçekleştirilmiş ve 25 nüshası 500’er ruble karşılığında satılmış. Ekim Devrimi’nden sonra Ufa’da toplanan İslâmî Şûra’nın kararı üzerine Lenin’e bir mektup yazılarak bu Mushaf’ın Müslüman topluma iade edilmesi talep edilmiş ve bu talep yerine getirilmiş. Komünist liderin bu talebi kabul etmesi herhalde o günlerin şartlarıyla alakalıdır. Mushaf bir müddet Ufa’da kaldıktan sonra Türkmenlerin ve Taşkentlilerin ısrarlı istekleri karşısında 1924 yılında Taşkent dinî idaresine teslim edilmiş ve 1926’da ise Taşkent Eski Eserler Müzesi’ne nakledilmiş. Bu yıl (2008) Ocak ayında Semerkant’ta tanıştığım Habibullah Salih’in ver-

diği bilgiye göre -ki kendisi hattat olan bu zak bu Mushafla en çok ilgilenenlerden biridir- 1989'da yeniden Dinî İdare'ye verilmiş. Halen bu idarenin kütüphanesinde korunuyor. Buna koruma demek mümkünse tabii. Zira sözünü ettiğim Taşkent ziyeretim sırasında öğrendim ki 1992 yılında bu Mushaf'ın 15 yaprağı çalınmış, bunlardan yedi yaprak Londra'da bir müzayede salonunda 3.000.000.- Amerikan dolarına bir Kuveytli zengine satılmış...

■ *Bu Mushafın Hz. Osman'ın şehit edildiği sırada okuduğu "İmam Mushafı" olduğu söylenirdi.*

Topkapı Sarayı'ndaki nüsha da öyle bilinir ve halk tarafından bu inanç ve duyguyla ziyaret edilir. Hatta Topkapı Mushafı'nın Hz. Osman tarafından bizzat yazıldığına inanılmıştır. Çünkü kapak sayfasındaki Osmanlıca metinde onu bizzat Hz. Osman'ın mübarak eliyle yazdığı belirtilir. Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'ndeki Mushaf'ın sonunda ise 30 yılında, yani 650-651'de Hz. Osman tarafından yazıldığına dair bir kayıt vardır. Tabii bunlar doğru değil. Kahire'de, el-Meşhedü'l-Hüseynî'de korunan Mushaf için de benzer iddialar vardır ve bu iddialar doğrultusunda makaleler yazılmıştır. Merhum Muhammed Hamidullah, Hz. Osman'ın günümüze ulaştığını ileri sürdüğü Mushaflarından söz ederken Topkapı ve Taşkent nüshalarını zikrettikten sonra, bir üçüncüsünün de İngiltere'deki Hind Dairesi Kitaplığı'nda bulunduğunu söyler. Bu nüsha Hindistan'dan, bir Moğol imparatorunun kütüphanesinden getirilmiş. St. Petersburg Şarkiyat Kütüphanesi'ndeki Mushaf da aynı şekilde Müslümanlar tarafından "Hz. Osman Mushafı" diye anılmış ve itibar görmüştür. Ancak benim bütün bu nüshalar üzerinde yaptığım metin çalışmasına dayalı inceleme ve değerlendirmeler, bu iddiaların tahminden öteye geçemediğini gösteriyor.

Hz. Osman'ın emanetleri korunamadı

■ *Sözümü ettiğiniz nüshalar nedir o zaman?*

Kanaatim odur ki, bugün dünya kütüphanelerinde mevcut en eski Mushaf nüshaları, ya Hz. Osman'ın yazdırdığı nüshalardan yahut onlardan yazılanlardan istinsah edilmiştir. Savaşlar, yangın vb. tabii afetler ve müslmanların teberrüken birkaç yaprağına sahip olma arzusu sonucu yüzlerce insan tarafından bir anlamda yağmalanma sonunda zayı oldukları ve kayboldukları anlaşılan ilk Mushaflar hakkında net bir şey söylemek, bugünkü bilgilerimizle pek mümkün görünmüyor. İslâm dünyasının tarih içindeki önemli zaaflarından biri maalesef budur. Hz. Osman'ın bu değerli emanetlerine sahip çıkmayı bilememiştir Müslümanlar. İlk Mushaf nüshalarına sahip olmak ne kadar heyecan verici olurdu. Elbette Kur'an'ın korunmuşluğu, hiç değişmeden bugüne ulaşmış olması düşünüldünce bu kayıp pek önemli görünmüyor, ama ilk Mushafları korumayı becerememiş olmanın ayıbını örtmüyor bu. Ben yine de bu Mushaflardan biriyle de olsa insanlığın bir gün karşılaşacağı ümidimi korumak istiyorum.

■ *Hocam siz Topkapı Sarayı ve Türk ve İslâm Eserleri Müzelerindeki nüshaları neşrettiniz. Kahire nüshasını da neşrederek bu büyük projeyi tamamlayacağınızı biliyoruz. Neşirde nasıl bir metod takip ettiniz?*

Kur'an tarihinin en önemli konusu hiç şüphesiz onun vahiy kaynağından çıktığı şekliyle günümüze ulaşmış ve ulaşmadığı, yani orijinal haliyle korunup korunmadığı meselesidir. Şayet korunmamışlık söz konusuysa bunun yaratacağı sıkıntıyı ve huzursuzluğu düşünebiliyor musunuz? Aşağı yukarı on üç asır önce yazılmış olan ve "Hz. Osman Mushafı" diye bilinen, sonunda Arapça "Onu otuz yılında Osman b. Affân yazdı" ibaresi bulunan Türk ve İslâm Eserleri Müzesi nüshası üzerinde çalışırken amacım, Topkapı Mushafı üzerinde yaptığım ça-

lışmada olduğu gibi, elbette Kur'an tarihinin bu önemli konusunu bütün ayrıntılarıyla ele almak değildi. Ancak bu çalışmayı yaparken, söz konusu nüshanın Resm-i Osmânî'ye ne kadar uygun olduğu hususunda bir kanaate ulaşabilmek için onu, imlâsı Hz. Osman'ın Mushaflarındaki imlâyâ uygun olduğu kabul edilen ve bugün belli başlı İslâm ülkelerinde basımı yapılmakta olan Mushafları temsilen 1980'lerin başında Medine'de Mushafü'l-Medîneti'n-Nebeviyye adıyla basılan Mushaf'la karşılaştırıp aralarındaki imla farklılıklarını göstermenin faydalı olacağını düşündüm. Mushafü'l-Medîneti'n-Nebeviyye, merhum Kral Fehd b. Abdülaziz'in himmetiyle basılmıştı. Bildiğiniz gibi bu Mushaf sürekli basılır ve hacılara ücretsiz olarak dağıtılır.

■ *Çalışmanızda bu nüshadan kısaca "Fehd Mushafı" diye söz ediyorsunuz.*

Evet, Fehd Mushafı... Topkapı Mushafı'nı metin çalışmaları sırasında Fehd Mushafı ile karşılaştırırken aralarındaki imlâ farklılıklarına dipnotlarında işaret ettim; Türk ve İslâm Eserleri Müzesi (TİEM) nüshasını da dikkate alıp onun farklılıklarına da işaret etmek istedim ama bunun çok zaman alacağını görünce, TİEM nüshasını üzerinde müstakil bir çalışma yapmaya değer bulduğumu belirterek bu karşılaştırmadan vazgeçmiştim. Ancak bu defa onun üzerinde çalışırken Topkapı Mushafı ile aralarındaki imlâ farklılıklarına işaret etmenin kolay hale geldiğini gördüm ve bu karşılaştırmayı yaptım. Böylece elinizde bulunan metni inceleyen herhangi bir kelimenin bu üç Mushafta nasıl yazılmış olduğunu aynı anda görmek mümkün hale gelmiştir.

Kur'an korunmuştur

■ *Peki, vardığımız sonuç nedir hocam?*

Vardığımız sonuç şu: Tıpkıbasımını ve karşılaştırmalı neşrini gerçekleştirdiğimiz Türk ve İslâm Eserleri Müzesi Nüshası, Kur'an'ın korunmuşluğunu ortaya koyan en eski ve en önemli birkaç yazılı belgeden biridir. Bugün dünyanın her köşesinde okunmakta olan ve modern tekniğin imkânlarıyla basılmış bulunan Mushaflarla arasında tam bir tutarlılık mevcuttur. Bu tutarlılık, asırlarca kütüphane raflarında bekleyen en eski yazma nüshalar üzerinde yapmış olduğumuz çalışmalarla tartışmasız bir şekilde ortaya çıkmış bulunuyor.

■ *Bildiğim kadarıyla en eksiksiz nüshalar, bizdekiler...*

Evet, Taşkent Mushafı'nda pek çok eksik vardır, benim hesaplamalarım göre tamamı yaklaşık 950 varak olması gereken Mushaf'ın takriben üçte ikisi kayıp görünüyor. Londra Mashafı'nın yüzde kırktan fazlası zayi olmuştur. St. Petersburg Mushafı'nda da çok sayıda eksik varak olduğunu biliyoruz. Paris Mushafı'nın ise günümüze ancak 56 varak ulaşabilmiştir. Yani Kur'an-ı Kerimin dörtte biri. Topkapı Mushafı'nda eksik iki varak vardır. İlk varakların da sonradan yazıldığı fark ediliyor. Türk ve İslâm Eserleri Müzesi (TİEM) Mushafı'nda üç varak eksiktir, ayrıca 1437 yılında, Davud b. Ali el-Geylânî adında bir kâtip tarafından eksik olan on dört varak yeniden yazılmıştır. Bu arada şunu belirtmeliyim: Kahire Mushafı'nı da -birkaç varakı eksik ve bazı varakları sonrüdün yazılmış da olsa- eksiği az olan nüshalar arasında saymamız gerekir. Bu bilgiler ışığında, Topkapı, TİEM ve Kahire Mushaflarının tama en yakın nüshalar olduğunu söyleyebiliriz.

Kahire'den İstanbul'a

■ *Topkapı ve TİEM Mushaflarının İstanbul'a nasıl geldiklerini tespit edebildiniz mi hocam?*

Topkapı Mushafı'nın ilk yaprağında, bu nüsha hakkında, 12 Haziran 1811 tarihinde yazılmış bazı kayıtlar vardır. Bu kayıtlara göre, bu nüsha Hz. Osman'ın mübarek eliyle yazıl-

mıştır ki bunun mümkün olmadığını söylemişim. Uzun süre Kahire’de muhafaza edilmiş ve 1811 yılında Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa tarafından Sultan II. Mahmud’a hediye olarak gönderilmiş ve Hırka-i Saadet Dairesi’nde muhafaza edilmesi tavsiye edilmiş. Tabii Kahire’ye nasıl ve nereden geldiğini bilmiyoruz. O tarihten sonra Hırka-i Saadet Dairesi’nde Ramazan aylarında ziyarete açılan bu Mushaf, 1984 yılında bakım ve onarım için Süleymaniye Kütüphanesi’ne gönderilmiş. Bu konudaki rapordan, onarımın tam üç yıl beş ay yirmi günde tamamlandığı anlaşılıyor. TIEM Mushafı ise, Türk ve İslâm Eserleri Müzesi’ne 1912 yılı başlarında Ayasofya Kütüphanesi’nden intikal etmiş. Ayasofya’ya ne zaman getirildiği konusunda maalesef bilgimiz yok.

■ *Tıpkıbasımı yapılan var mı?*

Oryantalistler Paris Millî Kütüphane, Saint Petersburg ve Londra nüshalarını neşretmişlerdir. Ancak hemen belirtelim ki, neşirlerinde bir metin incelemesi ve karşılaştırma sözkonusu değil. Orijinal sayfayı bir yana, bilgisayarla yazılımını da diğer yana koymakla yetinmişler ve maalesef bilgisayar yazımında ciddi yanlışlar da yapılmış. Londra Mushafı’nın sondaj yoluyla belirlediğim üç sayfasında yaptığım tesbite göre mesela yüzüncü ayete işaret etmek üzere yazılan mie (منة) kelimesi ayetten zannedilerek minhü (منه) diye okunmuş. Keza el-Bâis (البائس) kelimesi en-Nâs (الناس) diye okunup yazılmış vs. Biz projemizin üçüncü aşaması olarak Kahire Mushafı’nı neşre hazırladık. Şu günlerde son kontrollerini yapıyoruz. Kahire Mushafı’nın dip notlarında Kahire, Taşkent, Topkapı, TIEM, San’â ve Fehd Mushaflarının hepsinin imlâ özelliklerini bir arada görmek mümkün olacak inşallah.

■ *San’â Mushafı’ndan söz etiniz. Bir de San’â Mushafı mı var?*

Evet, San’â’da 35-40 yıl önce bir hazine, hatta hazineler ortaya çıktı. Tarihî Büyük Caminin çatısının çökmesi sonunda binlerce Mushaf varakları ve Mushaf parçaları ile karşılaşıldı. Ayrıca Hz. Ali’ye nisbet edilen ve bazı varakları zayı olmuş başka bir Mushaf daha var. Bu Mushaf da tarafımızdan incelendi. Kahire Mushafı’nın neşri vesilesiyle o Mushafı da tanıtıyoruz.

■ *Peki hocam, Hz. Ali’ye nisbet edilen bu Mushafın Hz. Osman’ın Mushaflarından farklı bir yanı var mı?*

Hayır, yok. Çok basit imla farklılıkları bir yana, aralarında tam bir birliktelik mevcut.

■ *Hz. Ali’ye nisbet edilen başka Mushaf lar da var mı?*

Var. Benim tesbit edebildiğim kadarıyla çeşitli yerlerde (İstanbul, Kahire, Necef vb.) 8 musha mevcut. Bunların Hz. Ali’nin şahsen kullandığı Mushaftan yazılmış Mushaf lar olduğunu söylemek mümkün. Benim Mushaf larla ilgili çalışma programının önemli bir bölümünü Hz. Ali’ye nisbet edilen Mushaf ların oluşturduğunu söylemeliyim. Biliyorsunuz -günümüzde değil ama tarih içinde- bazı Şii yazarlar ve özellikle müsteşrikler Hz. Ali’nin Mushafı konusunda zihinleri karıştırmayı çok istemişlerse de, yaptıkları iş süpekilasyondan öte geçmemiştir. Hz. Ali’nin Yemen valisinin çocukları tarafından kullanılan bu Mushaf -başından sonuna kadar kelime kelime yaptığımız inceleme sonunda görülmüştür ki- Hz. Osman’ın mushaf larıyla tam bir paralellik içindedir. İlk tesbitime ve tahminime göre Hz. Ali’ye nisbet edilen Mushaf lar dan Kahire nüshasının öncelikle neşredilmesi gerektiğini düşünüyorum ve şu günlerde bu Mushaf ın CD’sini bekliyorum. Ayrıca Yemen’in baş şehri San’âda ortaya çıkan ve her biri İslamın ilk asırlarına ait olan 12.000’den çok deri varaklardan da çok önemli sonuçlar ortaya çıkacağını, belki de Hz. Osman’ın Mushaf larının yapraklarıyla karşılaşılacağını düşünüyorum. Halen karmakarışık vaziyette ve metal sandıklar içinde muhafaza edilen bu binlerce belgenin tasnifi sonunda sahabe kaleminden çıkmış Mushaf ların oluşabileceğini ümit ediyorum. Bu konuda görüşmeler ve ön incelemeler yapmak üzere

23 Ağustos 2008 günü ikinci defa Yemen'e uçacağım inşallah.

■ *Hocam vardığınız bilgiler için teşekkür ediyor, Kabire Mushaft'ını ve bu zincirin diğer halkalarını da merak ve heyecanla bekliyoruz.*

Tayyar Altıkulaç

Tayyar Altıkulaç, 1938 yılında Kastamonu'nun Devrekâni ilçesine bağlı Bıngıldayık köyünde doğdu. 1963 yılında İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nü bitirdi. İstanbul İmam-Hatip Lisesinde bir süre öğretmenlik ve idarecilik yaptıktan sonra İstanbul ve Kayseri Yüksek İslâm Enstitüleri'nde öğretim üyeliği görevlerinde bulundu. 1967-1968 öğretim yılında Bağdat Üniversitesi'nde Arap Dili ve Edebiyatı üzerinde çalıştı. Doktorasını tefsir dalında verdi. Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığı, M.E.B. Din Eğitimi Genel Müdürlüğü, M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Üyeliği görevlerinde bulundu. 1978 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'na getirildi. Dokuz yıla yakın bir süre sürdürdüğü bu görevinden kendi isteği ile emekli olarak ayrıldı. İslâm Ansiklopedisi'nin yayınına gerçekleştiren TDV İslâm Araştırmaları Merkezi'nin kuruluşunda önemli rol oynadığı gibi, uzun süre bu merkezin başkanlığını da yürüttü. 1995 genel seçimlerinde Doğru Yol Partisi'nden milletvekili olarak Parlamento'ya girdi ve TBMM Milli Eğitim Komisyonu Başkanlığı yaptı. 2002 genel seçimlerinde de Ak Parti'den milletvekili seçilen ve aynı komisyonun başkanlığını yürüten Altıkulaç'ın kendi sahasında yayımlanmış eserleri bulunuyor.